

ВИМОГИ ДО КОРМІВ ТА ГОДІВЛІ У ОРГАНІЧНОМУ ТВАРИННИЦТВІ

І. В. Ковальчук, к. с.-г. н., доцент

А. Л. Шуляр, асистент

Житомирський національний агроєкологічний університет

Реформування аграрного сектору економіки України на сучасному етапі суттєво актуалізує цілий комплекс питань, пов'язаних з негативним впливом швидких темпів розвитку суспільства на якість та збалансованість харчування населення. Тому динамічно зростає попит на продукти, вироблені в умовах органічного землеробства і тваринництва [1, 7].

Органічне тваринництво висуває ряд вимог щодо кормовиробництва та годівлі тварин, як основного фактора якості та безпечності продукції галузі [6].

За органічного кормовиробництва регламентований перелік речовин та методів, які не дозволено використовувати у технологічному процесі. Зокрема, заборонені засоби і методи, які застосовуються для відновлення якостей, втрачених у ході переробки і зберігання органічних кормів, для виправлення результатів недбалості при переробці, або можуть іншим чином вводити в оману щодо істинної природи даних продуктів. Крім того, не повинні застосовуватися такі речовини, як ГМО, похідні ГМО та продукти, вироблені ГМО, стимулятори росту і синтетичні амінокислоти. Також заборонене використання іонізуючої радіації для обробки органічних кормів або сировини, яка використовується у кормах [2].

Неорганічні кормові матеріали рослинного походження, кормові матеріали тваринного і мінерального походження, кормові добавки можуть використовуватися лише якщо є відповідні дозволи. Утримання тварин на раціонах, які можуть викликати анемію, а також примусова відгодівля, заборонені.

Транспортування кормів до інших виробничих (підготовчих) підрозділів або складських приміщень також має ряд вимог при органічному кормовиробництві. Так, під час транспортування слід

ефективно фізично відокремлювати один від одного корми з органічного виробництва, корми, отримані в перехідний період і неорганічні корми. При транспортуванні необхідно документувати кількість продукції на початку і обсяг кожної окремої партії, що доставляється в ході такого розвезення [5].

Переробка органічних кормів повинна базуватися на таких специфічних принципах [3]:

- виробництво органічних кормів з органічних кормових матеріалів, за винятком випадку відсутності на ринку певного кормового матеріалу в органічній формі;

- зведення до мінімуму використання кормових добавок і технологічних добавок, використання їх лише у випадку істотної технологічної чи зоотехнічної необхідності, або для з певною дієтичною метою;

- виключення речовин і технологічних прийомів, які могли б вводити в оману щодо справжньої природи продукту;

- дбайлива переробка кормів, переважно біологічними, механічними і фізичними методами;

- будь-які кормові матеріали, які використовуються або переробляються у органічному виробництві, не повинні оброблятися за допомогою хімічно синтезованих розчинників;

- переробка органічних кормів повинна бути відокремленою у часі або просторі від переробки звичайних (не органічних за походженням) кормів;

- кормові матеріали органічного виробництва або кормові матеріали з виробництва, яке знаходиться у процесі конверсії, не повинні вводитися до складу кормового продукту органічного виробництва одночасно з такими ж кормовими матеріалами, виробленими традиційним способом [2, 4].

Існують специфічні вимоги щодо походження кормів для наземних тварин. Наприклад, щодо травоїдних, то не менше 60 % кормів має походити з власного господарства або, якщо це неможливо, бути виробленими у співробітництві з іншими органічними господарствами, переважно у тому самому регіоні. Щодо свиней та птиці, то не менше 20 % кормів має походити з власного господарства або, якщо це неможливо, бути виробленими у співробітництві з іншими органічними господарствами, переважно у тому самому регіоні. Щодо бджіл, то в кінці продуктивного сезону у вуликах слід залишати достатні для зимівлі запаси меду і пилку. Годівля бджолиних сімей дозволяється лише, якщо виживання бджіл є під загрозою у зв'язку з кліматичними умовами, і лише в термін між останнім

відкачуванням меду і за 15 днів до початку наступного періоду медозбору. Дозволяється годувати бджіл органічним медом, органічним цукровим сиропом або органічним цукром [5, 6].

Специфічні вимоги щодо походження кормів для водних тварин такі: корми для водних тварин повинні відповідати їхнім харчовим потребам, також для підтримання нормального стану здоров'я; корми, що виготовляються з певних видів, не повинні використовуватись для годівлі тих самих видів риби. Сировина для корму органічної м'ясоїдної риби та ракоподібних повинна переважно походити з органічного виробництва або зі сталих рибних ресурсів.

Крім того, слід враховувати, що на ранніх стадіях органічного виробництва аквакультури та за умови недостачі органічних кормів чи сталих рибних ресурсів, мають бути зроблені запаси неорганічних кормів [3].

Задля органічного виробництва водних тварин та рослин, використання неорганічного кормового матеріалу та кормових добавок та допоміжних речовин для переробки може бути дозволене лише за чітко визначених умов, погоджених з сертифікаційним органом.

Використання неорганічних кормових матеріалів повинно чітко узгоджуватися з певними правилами. Так, неорганічні кормові матеріали рослинного походження, кормові матеріали тваринного і мінерального походження, кормові добавки, певні продукти, які застосовуються для годівлі тварин і як технологічні добавки, можуть використовуватися лише, якщо вони дозволені для використання у органічному виробництві [4].

Неорганічні кормові матеріали, кормові добавки, певні продукти, які застосовуються для годівлі тварин і як технологічні добавки, можуть використовуватися в органічному виробництві лише за наступних умов: якщо ці матеріали дозволені для використання у органічному виробництві або якщо фермери не можуть одержати корми виключно органічного виробництва, сертифікаційний орган може дозволити використовувати білкові корми сільськогосподарського походження для свиней та птиці (максимально дозволена частка на 12-місячний період складає 5 %) [5, 6].

Неорганічні види, трави та меляса можуть використовуватися в органічному виробництві за умови їхньої відсутності в органічній якості, використання даних видів складає менше 1 % річного раціону сухого корму сільськогосподарського походження тварин визначених видів у випадку втрати фуражної продукції або накладення обмежень, зокрема, у зв'язку з винятковими метеорологічними умовами, спалахом інфекційних хвороб, забрудненням токсичними речовинами

або внаслідок пожеж (за умови надання дозволу уповноваженим органом влади протягом обмеженого часу) [3].

Годівля тварин кормами, виробленими в перехідний період, має ряд особливостей. Частина раціону може містити корм з підрозділів, які знаходяться на етапі переходу до органічного виробництва. В середньому вони можуть складати до 30 % кормової формули раціонів. Якщо такі корми виробляються у підрозділі цього ж господарства, їх частку можна збільшити до 60 %. З них до 20 % можуть становити корми, спожиті чи зібрані на постійних пасовищах або на багаторічних фуражних земельних ділянках у перший рік переходу від конверсії, якщо зазначені площі не були у структурі органічного підрозділу останні п'ять років [4].

Особливості відгодівлі певних тварин полягають у тому, що усі молоді савці мають виходуватися натуральним молоком, переважно материнським. Мінімальний термін такого виходування складає:

- три місяці для жуйних тварин;
- 45 днів для овець і кіз;
- 40 днів для свиней [2].

Практика відгодівлі може переглядатися на будь-якому етапі вирощування. Характер відгодівлі має бути зворотним на будь-якому етапі вирощування. Заключна фаза відгодівлі жуйних тварин для виробництва м'яса може проходити у приміщенні, за умови, що цей період вирощування у приміщенні не перевищує 1/5 тривалості життя худоби, або 3-х місяців.

Необхідною умовою органічного кормовиробництва є дотримання специфічних вимог до складу кормів. Згідно з цими вимогами не менше 60 % сухої речовини у добовому раціоні трав'янистих мають складати грубі корми, сухий або висушений фураж або силос. Дозволяється скорочення цього показника до 50 % для молочних тварин на початку лактації, протягом не більше трьох місяців. Грубі корми, свіжий або висушений фураж чи силос мають додаватися до щоденного раціону свиней і птиці [4, 6].

Крім того, певні особливості утримання птиці, пов'язані з доступом до кормового матеріалу вимагають того, щоб птиця мала доступ до відкритих майданчиків не менше, ніж протягом однієї третини життя. Відкриті майданчики для птиці мають бути в основному вкритими рослинністю, мати захищені споруди та належну кількість годівниць і напувалок. Якщо птиця утримується у приміщенні у зв'язку з певними обмеженнями або зобов'язаннями, які накладає законодавство Співдружності, вона повинна мати достатню

кількість грубого корму і відповідного матеріалу, який забезпечував би її поведінкові потреби [3].

Щодо годівлі бджіл, то уповноважений орган влади може дозволяти годівлю бджіл органічним медом, органічним цукром або органічним цукровим сиропом лише у випадку довготривалих виняткових погодних умов або катаклізмів, які перешкоджають виробництву нектару [2].

Специфічні вимоги до маркування кормів (не стосується кормів для хутрових звірів та водних тварин) встановлені для торгових марок і опису товару з вказівками. Вони є обов'язковими згідно статті 9.1 Еквівалентного стандарту і можуть використовуватися для маркування готових кормів за таких умов:

- не менше ніж 95 % сухої речовини продукту є органічними;
- всі інгредієнти тваринного чи рослинного походження, що містяться в переробленому кормі, органічного походження;
- готовий корм відповідає всім відповідним положенням Еквівалентного стандарту [6].

Отже, ведення органічного тваринництва чітко та суворо регламентується дотриманням вимог до кормів та годівлі тварин.

Список літератури

1. Бейдик Н. М. Формування попиту на продукцію органічного виробництва / Н. М. Бейдик // Свинарство. – 2009. – № 57. – С. 50–56.
2. Органічне законодавство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://organicinfo.ua/organiclaw.html>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 р. № 241 Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/241-2016-%D0%BF/print1469898823909035>.
4. Постанова Комісії (ЄС) №889/2008 від 5 вересня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://organicstandard.com.ua/files/standards/ua/ec/EC_Reg_889_2008_Implementing_Rules_UA.pdf.
5. Постанова Ради ЄС № 834/2007 від 28 червня 2007 про органічне виробництво та маркування органічних продуктів і скасування Постанови ЄС № 2092/91 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.organicstandard.com.ua/ua/services/standards>.
6. Стандарт Міжнародних акредитованих органів сертифікації з органічного виробництва і переробки, еквівалентний Стандарту Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.organicstandard.com.ua/files/standards/ua/ec/V17%20Jan%20IACBs%20Equivalent%20EU%20Standard_ua.pdf.

7. Шуляр А. Л. Особливості ведення органічного свинарства в Україні / А. Л. Шуляр В. Ф. Андрійчук, І. В. Ковальчук // Органічне виробництво і продовольча безпека : матеріали V Міжнар. наук.–практ. конф., 5–6 вер. 2017 р. – Житомир : ЖНАЕУ. – С. 146–149.